

SAJUNGOS VYRIAUSIASIS
ĮGALIOJINIS UŽSIENIO
REIKALAMS IR
SAUGUMO POLITIKAI

Briuselis, 2019 05 15
JOIN(2019) 9 final

BENDRAS KOMUNIKATAS EUROPOS PARLAMENTUI IR TARYBAI

ES ir Vidurinė Azija. Naujos galimybės užmegzti tvirtesnę partnerystę

Bendras komunikatas Europos Parlamentui ir Tarybai

ES ir Vidurinė Azija. Naujos galimybės užmegzti tvirtesnę partnerystę

IVADAS

Europos Sąjunga (ES) ir penkios Vidurinės Azijos šalys (Kazachstanas, Kirgizija, Tadžikistanas, Turkmenistanas ir Uzbekistanas) palaiko **ilgalaikius, tvirtais abipusiais interesais grindžiamus santykius**.

2007 m. ES Vidurinės Azijos strategija¹ padėjo Europos Sąjungai ir Vidurinei Azijai pasiekti beprecedentį bendradarbiavimo lygį. Vidurinės Azijos **strateginė geografinė vieta Europos ir Azijos kryžkelėje**, jos **dalis ES energijos importo sudėtyje ir 70 mln. gyventojų rinkos potencialas bei ES interesus užtikrinti regiono saugumą** lėmė tai, kad Vidurinė Azija tapo vis svarbesne ES partnere.

Be to, kai kurios **šiandieninės Vidurinės Azijos tendencijos** atvėrė **naujų galimybių** toliau plėtoti ES ir Vidurinės Azijos partnerystę. Regione įvykus **reformų procesams**, pasigirdo raginimų, kad ES politiškai pripažintų šį regioną ir remtų jo modernizavimą. Kaip paaiškėjo per pirmąjį neoficialų 2018 m. kovo mėn. Astanoje vykusį Vidurinės Azijos aukščiausiojo lygio vadovų susitikimą, **naujasis postūmis regioniniam bendradarbiavimui** padėjo įsitikinti ES patirties aktualumu rengiant bendradarbiavimo sprendimus bendriems iššūkiams įveikti. Dėl naujų **Europos ir Azijos sujungiamumo** skatinimo pastangų padidėjo susidomėjimas ES požiūriu į tvarų sujungiamumą. Tvirtesnis Vidurinės Azijos ir **Afganistano** bendradarbiavimas lėmė tai, kad buvo užsibrėžti nauji pačios ES pastangų skatinti taiką šioje šalyje parametrai. Be to, kai kurių Vidurinės Azijos šalių pareikšti nauji užmojai atlikti aktyvesnį vaidmenį **sprendžiant pasaulio ir regioninius reikalus** didina potencialą bendradarbiauti su ES siekiant bendrų tikslų.

ES dalyvavimas sprendžiant regiono reikalus gali būti grindžiamas **nemažais pranašumais**. Vidurinės Azijos šalys, vykdydamos savo reformų ir ekonominių permainų procesą, gali pasitikėti ES kaip viena iš pirmaujančių donorių ir įsipareigojusių partnerių, viena iš svarbiausių jų integracijos į pasaulio prekybos sistemą rėmėjų, kokybiškų investicijų ir naujausių technologijų šaltiniu ir tikra jų regioninio bendradarbiavimo pastangų rėmėja.

Šiuo bendru komunikatu siekiama suformuoti **stipresnę, modernią neišimtinę partnerystę su Vidurinės Azijos šalimis, kad regione išsivystytų tvari, atsparesnė, klestinti ir glaudžiai tarpusavyje susieta ekonominė ir politinė erdvė**. Ši partnerystė bus grindžiama ES patirtimi minėtame regione, atsižvelgiant į kitas aktualias strategijas, t. y., be kita ko, į *Visuotinę Europos Sąjungos užsienio ir saugumo politikos strategiją*², *Naująją Europos konsensusą dėl vystymosi*³, ES

¹ ES ir Vidurinė Azija. Naujos partnerystės strategija, 10113/07, 2007 m. gegužės 31 d.

² „Bendra vizija, bendri veiksmai: stipresnė Europa. Visuotinė Europos Sąjungos užsienio ir saugumo politikos strategija“, 2016 m. birželio mėn.

³ Naujasis Europos konsensusas dėl vystymosi, „Mūsų pasaulis, mūsų orumas, mūsų ateitis“, OL C 210, 2017 06 30, p. 1.

*strategiją dėl glaudesnių Europos ir Azijos sąsajų*⁴ ir *ES strategiją dėl Afganistano*⁵, formuodama partnerystę ES vadovausis *Jungtinių Tautų Darnaus vystymosi darbotvarke iki 2030 m.*⁶

ES strategijoje daugiausia dėmesio bus skiriama **trims tarpusavyje susijusiems ir vienas kitą stiprinantiems prioritetams:**

➤ **Partnerystė siekiant atsparumo**

ES sudarys partnerystę su Vidurinės Azijos šalimis, numatydama ir sprenddama jų socialiniams ir ekonominiams tikslams kenkiančias problemas ir stiprindama jų gebėjimą imtis reformų ir vykdyti modernizaciją. ES skatins demokratiją, žmogaus teises ir teisinės valstybės principus, intensyviau bendradarbiaus įgyvendinant Paryžiaus įsipareigojimus klimato srityje ir kovojant su aplinkosaugos problemomis, kad jas būtų galima paversti galimybėmis, taip pat stiprins bendradarbiavimą migracijos srityje.

➤ **Partnerystė siekiant gerovės**

ES sudarys partnerystę su Vidurinės Azijos šalimis siekdama išnaudoti jų didžiulį augimo potencialą – skatins plėtoti konkurencingą privatųjį sektorių, taip pat skatins patikimą ir atvirą investicijų aplinką. ES bendradarbiaus ugdant įgūdžius, vykdam mokslinius tyrimus ir diegiant inovacijas, ypatingą dėmesį skirdama jaunimui. Ji stengsis šalinti struktūrinius regiono vidaus prekybos ir investicijų apribojimus, remis likusių Vidurinės Azijos valstybių įstojimą į Pasaulio prekybos organizaciją (PPO) ir skatins tvarų sujungiamumą.

➤ **Glaudesnis darbas drauge**

ES bendradarbiaus su Vidurinės Azijos šalimis siekdama stiprinti partnerystės struktūrą ir skatindama politinį dialogą bei atverdama galimybes dalyvauti pilietinei visuomenei. ES ir toliau liks įsipareigojusi regiono vystymosi partnerė. Ji stiprins viešąją diplomaciją, pabrėždama partnerystės naudą regionui ir jo piliečiams.

Gerbdama kiekvienos iš savo Vidurinės Azijos partnerių siekius bei interesus ir išlaikydama būtinumą atskirai vertinti konkrečios šalies padėtį, ES sieks giliau įsitraukti į bendradarbiavimą su tomis Vidurinės Azijos šalimis, kurios pageidaus ir sugebės intensyviau plėtoti santykius. ES sieks bendradarbiauti su trečiosiomis šalimis ir tarptautinėmis organizacijomis, jei toks platesnis įsitraukimas padėtų siekti bendrų ES ir šios strategijos tikslų. **Naujosios kartos dvišaliai tvirtesni partnerystės ir bendradarbiavimo susitarimai**, kuriuos ES sudarė ir kuriuos ji galėtų sudaryti su konkrečiomis Vidurinės Azijos šalimis⁷, ir toliau bus ES įsitraukimo pagrindas. Šiuo bendru komunikatu siekiama **pasitelkti platų ES politikos priemonių ir dokumentų rinkinį**, – juo naudojantis ES ir Vidurinės Azijos partnerystė bus pakylėta į naują lygmenį ir juo **vadovaujantis bus sudaromos** ES vystomojo bendradarbiavimo ir pagalbos **programos**.

⁴ Glaudesnės Europos ir Azijos sąsajos. ES strategijos sudedamosios dalys. Tarybos išvados, 13097/18, 2018 m. spalio 15 d.

⁵ Afganistanas. Tarybos išvados, 13098/17, 2017 m. spalio 16 d.

⁶ Keiskime mūsų pasaulį. Darnaus vystymosi darbotvarkė iki 2030 m., 2015 m. rugsėjo 25 d. Jungtinių Tautų Generalinės Asamblėjos priimta rezoliucija.

⁷ ES pasirašė tvirtesni partnerystės ir bendradarbiavimo susitarimą su Kazachstanu. Derybos dėl tvirtesnio partnerystės ir bendradarbiavimo susitarimo vykdomos su Kirgizija ir Uzbekistanu. Norą pradėti derybas dėl tvirtesnio partnerystės ir bendradarbiavimo susitarimo pareiškė Tadžikistanas. Tvirtesniais partnerystės ir bendradarbiavimo susitarimais sukurama sistema, kuriai gali priklausyti ir kitose bendradarbiavimo iniciatyvose, pavyzdžiui, laisvosios prekybos susitarimuose ir Eurazijos ekonominėje sąjungoje, dalyvaujančios šalys, kaip Kazachstanas ir Kirgizija.

Kompleksinis prioritetas: investavimas į Vidurinės Azijos regionų bendradarbiavimą

ES yra itin suinteresuota, kad Vidurinė Azija išsivystytų kaip taisyklėmis grindžiamo bendradarbiavimo ir sujungiamumo regionas, o ne kaip konkurencijos ir varžytuvių regionas. ES yra pasiryžusi investuoti į naujas galimybes ir į vis didesnę bendradarbiavimo visame regione ir su juo potencialą.

Regioninis bendradarbiavimas turėtų sudaryti Vidurinės Azijos valstybėms sąlygas geriau suvaldyti savo tarpusavio priklausomybę, sumažinti savo pažeidžiamumą ir išspręsti bendras problemas, išnaudoti savo ekonomikos augimo potencialą, didinti įtaką sprendžiant tarptautinius reikalus ir išsaugoti savo nepriklausomybę ir savitumą. Nors Vidurinės Azijos subjektai patys sprendžia, kokiais būdais savo tempu plėtoti savanorišką įvairių formų regioninį bendradarbiavimą, ES **rems šiuos procesus**, vadovaudamasi savo pačios patirtimi, kokią naudą gali suteikti integracijos mechanizmai ir geresnis sujungiamumas.

ES ir Vidurinės Azijos dialogai ir ES finansuojamos regioninės programos padės skatinti bendradarbiavimo sprendimus regioniniu lygmeniu tokiose srityse kaip aplinka, vanduo, klimato kaita ir tvarioji energetika; švietimas; teisinė valstybė; tvarus sujungiamumas; kovos su narkotikais politika; saugumas ir radikalizacijos prevencija; sienų valdymas ir regiono vidaus prekybos palengvinimas.

Kai tai naudinga ES ir Vidurinei Azijai ir priklausomai nuo sprendžiamų klausimų, dialogas su Vidurinės Azijos šalimis ir bendradarbiavimo su jomis programos galėtų apimti **kaimynines valstybes**, pvz., **Rytų partnerystės** šalis, Afganistaną ir kitas. Vidurinė Azija ir **Afganistanas** tapo vieni kitiems vis svarbesni, nes yra bendrai suinteresuoti saugumu ir stabilumu, vandentvarka ir veiksmingų jungčių kūrimu. Todėl pirmenybė ir toliau bus teikiama tam, kad Afganistanas atitinkamai būtų įtrauktas į aktualius ES ir Vidurinės Azijos dialogo susitikimus ir regionines programas, taip pat tam, kad būtų remiama daugiau trišalio bendradarbiavimo projektų, vykdomų su Afganistano ir Vidurinės Azijos partneriais.

1. PARTNERYSTĖ SIEKIANT ATSPARUMO

ES strategiškai suinteresuota stiprinti Vidurinės Azijos, jos valstybių ir visuomenių atsparumą. Tam reikia sustiprinti jų gebėjimą numatyti ir atlaikyti išorės ir vidaus neigiamą poveikį, imtis reformų ir įveikti globalizacijos, greito gyventojų skaičiaus augimo, klimato kaitos ir aplinkos būklės blogėjimo, taip pat neigiamo poveikio vandens ir energijos ištekliams, darbo jėgos migracijos ir naujų grėsmių saugumui keliamus iššūkius. Atsižvelgdama į nemažus Vidurinės Azijos šalių socialinės ir ekonominės raidos etapų ir modelių skirtumus, ES pagrindinį dėmesį skirs pažeidžiamiausioms sritims, remsis jau įgytais pranašumais ir pastangas sutelks į tas sritis, kuriose ji gali ką nors pakeisti. Pagrindiniai ES prioritetai ir toliau bus vis geresnius ryšius palaikančios ir vis didesnius siekius turinčios Vidurinės Azijos jaunosios kartos atitinkamų galimybių skatinimas, taip pat moterų ir mergaičių įgalėjimas.

1.1. Demokratijos, žmogaus teisių ir teisinės valstybės skatinimas

Demokratinų institucijų įtvirtinimas, piliečių įgalėjimas, įtrauktesnių politinio ir ekonominio valdymo struktūrų sukūrimas, teisinės valstybės skatinimas, valstybinių institucijų atskaitomybės stiprinimas ir žmogaus teisių laikymosi užtikrinimas yra itin svarbios Vidurinės Azijos darnaus vystymosi sėkmės sąlygos. Todėl žmogaus teisių laikymasis liks vienas iš svarbiausių ES dvišalių santykių su regiono šalimis elementų.

ES ir toliau skatins **tarptautinius standartus atitinkantį žmogaus teisių laikymąsi**, daug dėmesio skirdama saviraiškos laisvei (įskaitant žiniasklaidos pliuralizmą), asociacijų laisvei, moterų teisėms, vaikų teisėms, mažumų teisėms ir kovai su diskriminacija, taip pat kankinimų prevencijai ir panaikinimui. ES taip pat sieks kurti partnerystes, pavyzdžiui, pagal *Gerų žmogaus teisių istorijų iniciatyvą*.

ES skatins Vidurinės Azijos valstybes **toliau bendradarbiauti su JT sutarčių įstaigomis, agentūromis ir pagal specialiąsias procedūras**. Ji skatins bendradarbiavimą **daugiašaliuose žmogaus teisių forumuose**, pvz., *JT Žmogaus teisių taryboje* ir *JT Generalinės Asamblėjos Trečiajame komitete*. ES bendradarbiaus siekdama, kad būtų ratifikuotos ir įgyvendintos svarbiausios tarptautinės žmogaus teisių ir pagrindinių darbo standartų konvencijos ir rezoliucijos, tuo tikslu pasitelkdama *specialią darnaus vystymosi ir gero valdymo skatinamąją priemonę* (BLS+), skirtą reikalavimus atitinkančioms regiono šalims. Vidurinės Azijos šalims galėtų būti naudinga ES valstybių narių patirtis atliekant teisinį sureguliovimą, reikalingą siekiant prisijungti prie *Tarptautinio baudžiamojo teismo* Romos statuto.

Pilietinės visuomenės dalyvavimas viešajame sprendimų priėmime yra svarbus, siekiant užtikrinti Vidurinėje Azijoje vykdomų modernizavimo procesų tvarumą. ES skatins pilietinei visuomenei galimybes atveriančią teisinę ir politinę aplinką, kurioje žmogaus teisių gynėjai, žurnalistai, nepriklausomų profesinių sąjungų ir darbdavių organizacijų nariai galėtų veikti laisvai ir saugiai. Ji skatins pilietinės visuomenės ir administracijų dialogą ir bendradarbiavimą visais lygmenimis.

ES dar labiau stengsis skatinti **demokratiją, teisinę valstybę ir gerą valdymą** – šie principai yra būtini, kad viešosios institucijos labiau reaguotų į savo piliečių poreikius, taptų jiems atsakingesnės ir pritrauktų užsienio investicijų. ES ir toliau dalyvaus skatinant sąžiningus ir skaidrius rinkimų procesus. Ji sustiprins teisinį ir teisminį bendradarbiavimą, įskaitant bendradarbiavimą su Europos Taryba, kad būtų skatinamas teismų sistemų nepriklausomumas ir efektyvumas. Kadangi **korupcija** regione tebėra plačiai paplitusi problema, ES suteiks ekspertinių žinių šalims, pageidaujančioms atlikti reikiamus savo teisės aktų ir administracinių sistemų pakeitimus ir sustiprinti savo nepriklausomas priežiūros institucijas.

Atsižvelgdama į teigiamą šalutinį poveikį daugeliui sričių, pradedant kova su radikalėjimu ir baigiant privataus sektoriaus vystymusi, Europos Sąjunga, be kita ko, į atitinkamus ES bendradarbiavimo aspektus integruodama *JT moterų, taikos ir saugumo darbotvarkę*, skatins **lyčių lygybę ir moterų bei mergaičių įgalėjimą**, nes minėtame regione jų galimybės įsitraukti į socialinį, ekonominį ir politinį gyvenimą iš esmės tebėra nepanaudotos. Svarbų vaidmenį tuo atžvilgiu galėtų atlikti **iniciatyva „Spotlight“⁸**.

Pirmenybė ir toliau bus teikiama **deramo darbo skatinimui ir tarptautinių darbo standartų laikymuisi**. ES padės įtvirtinti pažangą, per pastaruosius keletą metų padarytą siekiant laikytis pagrindinių **Tarptautinės darbo organizacijos (TDO)** konvencijų, ir skatins ratifikuoti ir įgyvendinti TDO konvencijas dėl darbo inspekcijos, dėl darbuotojų saugos ir sveikatos ir dėl darbo sąlygų. ES skatins laikytis *JT verslo ir žmogaus teisių pagrindinių principų*.

Šiuo atžvilgiu itin didelę reikšmę turės bendradarbiavimas su **Europos saugumo ir bendradarbiavimo organizacija (ESBO)⁹**. ES skatins laikytis ESBO principų bei įsipareigojimų ir juos įgyvendinti; ES

⁸ Iniciatyva „Spotlight“ yra bendra ES ir JT iniciatyva, kuria siekiama panaikinti smurtą prieš moteris ir mergaites.

⁹ Visos Vidurinės Azijos šalys yra ESBO narės.

stiprins bendradarbiavimą su autonomiškoms institucijoms, *ESBO Demokratinių institucijų ir žmogaus teisių biuru*, Vyriausioju tautinių mažumų reikalų komisaru ir ESBO atstovu žiniasklaidos laisvės klausimais; ES skatins Vidurinės Azijos valstybes labiau įsitraukti į ESBO darbą ir remti jos vietines misijas regione.

Galiausiai, ES sustiprins bendradarbiavimą su **Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacija** ir su TDO, skatindama sukurti patikimą verslo aplinką ir įgyvendinti deramo darbo darbotvarkę.

Imantis konkrečių iniciatyvų šioje srityje, reikėtų, be kita ko:

- *naudotis regioninėmis programomis siekiant remti keitimąsi patirtimi teisės ir teismų reformų, žmogaus teisių, tarptautinių darbo standartų, gero valdymo, rinkimų reformų ir moterų įgalėjimo srityse tarp ES ir Vidurinės Azijos šalių, tarp pačių Vidurinės Azijos šalių ir su Rytų partnerystės šalimis;*
- *plėtoti pilietinės visuomenės aktyvistų ir žmogaus teisių gynėjų mokymo galimybes žmogaus teisių srityje ir atstovavimo gebėjimus, taip pat skatinti jų tarpvalstybinius ryšius regione ir su kolegomis ES ir Rytų partnerystės šalyse;*
- *išplėtoti specialų dialogą dėl darbo standartų ir verslo bei žmogaus teisių.*

1.2. Bendradarbiavimo sienų valdymo, migracijos ir judumo srityse stiprinimas ir bendrų saugumo problemų sprendimas

ES ir Vidurinė Azija yra ilgalaikiai partneriai saugumo srityje. Nuolatiniai **ES ir Vidurinės Azijos aukšto lygio dialogo politikos ir saugumo klausimais dalyvių** susitikimai – tai galimybė keistis nuomonėmis dėl platesnio pobūdžio saugumo problemų ir veiksmingų atsakomųjų politinių priemonių. ES skatins **integruotą požiūrį** į bendradarbiavimą su minėtuoju regionu saugumo klausimais ir intensyviau bendradarbiaus siekdama panaikinti esmines nesaugumo priežastis, pvz., skurdą, socialinę atskirtį ir marginalizaciją, ribotą politinį dalyvavimą, institucijų silpnumą, korupciją ir netinkamą gamtos išteklių valdymą. Siekdama prisidėti prie tvaraus žmonių saugumo, ES sieks įsitraukti į saugumo srities dialogą su Vidurinės Azijos šalimis ir apsvarstys bendradarbiavimą, kuriuo būtų siekiama skatinti **saugumo sektoriaus** atskaitomybę ir jo reformų veiksmingumą.

Klimato kaita ir aplinkos būklės blogėjimas gali kelti keliskart didesnę grėsmę. Todėl ES į savo dialogą politikos klausimais, konfliktų prevencijos, vystymosi ir humanitarinių veiksmų ir nelaimių rizikos mažinimo strategijas visoje Vidurinėje Azijoje ir toliau integruos aplinkos, klimato ir saugumo tarpusavio sąsajas.

Terorizmas ir smurtinis ekstremizmas tebėra iššūkis Europos Sąjungai ir Vidurinei Azijai. Vienas iš partnerystės prioritetų ir toliau bus bendradarbiauti siekiant užkirsti kelią smurtiniam ekstremizmui ir radikalėjimui, terorizmo finansavimui ir spręsti teroristų kovotojų grąžinimo klausimą – šis prioritetas bus plėtojamas naujai sukūrus ES saugumo ir kovos su terorizmu eksperto, atsakingo už Vidurinę Aziją, pareigybę, bendradarbiaujant su pilietine visuomene ir toliau skiriant dėmesį žmogaus teisėms. ES skatins dalytis gerąja patirtimi smurtinio ekstremizmo prevencijos srityje, įskaitant smurtinio ekstremizmo priežasčių tyrimus, prevencines priemones ir antipropagandą. ES sieks stiprinti vietos bendruomenių atsparumą smurtiniam ekstremizmui, taip pat – žmogaus teisių ir teisinės valstybės principų laikymąsi ir lyčiai atžvalgų požiūrį, kaip numatyta *JT smurtinio ekstremizmo prevencijos veiksmų plane*.

Remdamasi patirtimi, įgyta įgyvendinant ankstesnes programas šiame regione, ES aktyviau bendradarbiaus su Vidurinės Azijos šalimis **modernaus integruoto sienų valdymo** srityje, regioninio bendradarbiavimo veiksmus išplėsdama į Afganistaną. ES ieškos papildomų būdų intensyviau

bendradarbiauti šiame regione **kovoiant su organizuoju nusikalstamumu, neteisėtu migrantų gabenimu, prekyba žmonėmis ir neteisėta prekyba narkotikais**. ES ir toliau bendradarbiaus plėtojant integruotą ir subalansuotą kovos su narkotikais politiką.

Siekiant pagerinti migracijos valdymą ir judumą Vidurinės Azijos regione ir sudaryti sąlygas aktyvesniems Vidurinės Azijos šalių piliečių ryšiams su ES ir kitų šalių partnerių piliečiais, glaudesniu bendradarbiavimu bus visų pirma siekiama visapusiškai laikantis žmogaus teisių **spresti neteisėtos migracijos problemą**. Tai reiškia, kad bus bendradarbiaujama sienų valdymo, neteisėtų migrantų readmisijos ir grąžintų asmenų reintegracijos klausimais, taip pat **neteisėtos migracijos esminių priežasčių** šalinimo klausimais, skatinant profesinį mokymą, deramo darbo sąlygas ir kokybiškų darbo vietų kūrimą gimtojoje šalyje, remiant teisėtus migracijos kanalus ir rengiant veiksmingus teisės aktus bei sistemas, padedančius nuo prekybos žmonėmis nukentėjusiems asmenims ir asmenims, kuriems reikia tarptautinės apsaugos.

Tuo tikslu ES skatins Vidurinės Azijos šalis, vadovaujantis Jungtinių Tautų pagrindiniais principais, **parengti nacionalines migracijos politikos priemones, bendradarbiauti regioniniu lygmeniu ir bendradarbiauti daugiašalio judumo ir migracijos valdymo klausimais**. Kartu ES taip pat stiprins savo dvišalį dialogą ir bendradarbiavimą migracijos ir judumo klausimais su Vidurinės Azijos šalimis, ypač pagal tvirtesnius partnerystės ir bendradarbiavimo susitarimus.

ES įsitrauks į bendradarbiavimą su Vidurinės Azijos valstybėmis siekdama skatinti atvirą, laisvą ir saugią **kibernetinę erdvę** ir stiprinti **kibernetinį saugumą**.

ES toliau bendradarbiaus su minėtu regionu **kovos su masinio naikinimo ginklų platinimu, dvejopo naudojimo prekių eksporto kontrolės ir branduolinės saugos bei saugumo** klausimais, visapusiškai naudodamasi *Cheminių, biologinių, radioaktyvių bei branduolinių medžiagų rizikos mažinimo kompetencijos centro paslaugomis Vidurinėje Azijoje*. ES įsitrauks į glaudesnę dialogą su Vidurinės Azijos šalimis **krizių valdymo ir taikos palaikymo** klausimais.

ES taip pat yra suinteresuota toliau stebėti tendencijas regioninio saugumo struktūrose, pvz., **Šanchajaus bendradarbiavimo organizacijoje** ir **Kolektyvinio saugumo sutarties organizacijoje**.

Imantis konkrečių iniciatyvų šioje srityje, reikėtų, be kita ko:

- *išnaudoti ES ir Vidurinės Azijos aukšto lygio dialogą politikos ir saugumo klausimais ir naujai sukurtą ES saugumo ir kovos su terorizmu eksperto pareigybę, kurios regioninei kompetencijai priklauso Vidurinė Azija, taip siekiant stiprinti praktinį bendradarbiavimą platesnės saugumo darbotvarkės klausimais, apimančiais saugumo sektoriaus reformą ir valdymą, hibridines grėsmes ir vandens bei saugumo tarpusavio sąsajas;*
- *surengti ad hoc ES ir Vidurinės Azijos ekspertų posėdžius smurtinio ekstremizmo prevencijos ir kovos su terorizmu klausimais siekiant keistis geriausia patirtimi ir laikantis tarptautinių įsipareigojimų stiprinti tarpvalstybinį bendradarbiavimą;*
- *intensyviau bendradarbiauti ir palaikyti sąveiką su ESBO tarpvalstybinių grėsmių prevencijos ir kovos su jomis Vidurinėje Azijoje klausimais;*
- *toliau bendradarbiauti įgyvendinant kovos su narkotikais politiką, siekiant dar labiau sugriežtinti nacionalines narkotikų paklausos mažinimo politikos priemones ir kovoti su neteisėta narkotikų pasiūla ir atitinkamu organizuoju nusikalstamumu;*
- *keistis patirtimi kibernetinio saugumo ir hibridinių grėsmių klausimais ir atitinkamai suteikti galimybę Vidurinės Azijos šalims dalyvauti bendrai nustatant hibridines grėsmes per ES apklausą dėl hibridinių grėsmių;*
- *remiantis ilgalaikiu ES ir Vidurinės Azijos bei ES ir Afganistano bendradarbiavimu, stiprinti bendradarbiavimą modernaus integruoto sienų valdymo klausimais;*
- *pagal tvirtesnius partnerystės ir bendradarbiavimo susitarimus ir Jungtinių Tautų*

1.3. Aplinkos, klimato ir vandens atsparumo stiprinimas

Vidurinė Azija susiduria su vis didesnėmis aplinkosaugos problemomis. Klimato kaitos poveikis, dėl kurio pradėjo mažėti vandens srautas, nes nyksta Vidurinės Azijos upes maitinantys ledynai, ir greitas gyventojų skaičiaus augimas kartu padidins kai kurias regiono aplinkosaugos problemas ir gali turėti padarinių ekonomikos vystymuisi, saugumui ir migracijai.

ES gali padėti regionui paversti šias problemas galimybėmis. Kadangi šios problemos yra tarpvalstybinio pobūdžio ir joms išspręsti būtinas tarpusavio pasitikėjimas ir bendradarbiavimo sprendimai, ES, bendradarbiaudama aplinkos, vandens ir klimato kaitos srityje, ir toliau vadovausis **regioniniu požiūriu**.

ES bendradarbiaus su savo Vidurinės Azijos partnerėmis įgyvendindama **Paryžiaus susitarimą dėl klimato kaitos**¹⁰ ir nacionaliniu lygmeniu nustatytus *įpareigojančius veiksmus*, imdamasi konkrečių priemonių, orientuotų į klimato kaitos švelninimą, prisitaikymą prie jos ir nelaimių rizikos mažinimą.

ES remis Vidurinės Azijos šalių pastangas patvirtinti aukštus aplinkosaugos standartus ir skatins jas pereiti nuo linijinės gamybos modelių prie **žiedinės ekonomikos**, kurioje kuo ilgiau išlaikoma produktų vertė, padidinamas energijos ir išteklių naudojimo efektyvumas, kuo labiau sumažinamas atliekų kiekis ir išmetamas anglies dioksido ir kitų teršalų kiekis. Toks perėjimas prie tvaraus vartojimo ir gamybos gali būti labai naudingas žmonių sveikatai ir gyvenimo kokybei, o kartu jis gali padėti skatinti ekonominę diversifikaciją, suteikti naujų verslo galimybių ir skatinti ekonomikos augimą.

Remdamasi regiono galimybėmis išnaudoti saulės, vėjo ir vandens energiją, ES skatins Vidurinės Azijos **energetikos sektoriaus reformas ir perėjimą prie mažo anglies dioksido kiekio technologijų ekonomikos**. ES, teikdama **atsinaujinančiųjų išteklių energijos ir efektyvaus energijos vartojimo** technologijas bei ekspertines žinias, taip pat konsultacijas reglamentavimo reformų klausimais, turėtų padėti sustiprinti regiono energetikos atsparumą, pasiekti regiono klimato tikslus ir abiem suinteresuotosioms šalims sukurti darbo vietų ir verslo galimybių.

ES taip pat skatins **geresnį aplinkos valdymą** ir remis Vidurinės Azijos valstybių gebėjimų stiprinimą, siekdama, kad aplinkosaugos problemos būtų integruotos į kitas politikos priemones ir viešąjį sprendimų priėmimą, ypač atliekant tinkamus poveikio aplinkai vertinimus. ES skatins investicijų į jungčių infrastruktūrą ekologinį tvarumą ir visų Vidurinės Azijos šalių prisijungimą prie daugiašalių regioninių ir pasaulinių aplinkos susitarimų.

Dalijimasis **tvaraus gamtos išteklių valdymo, biologinės įvairovės apsaugos ir ekologinio turizmo** patirtimi gali padėti pasiekti įvairių tikslų, pvz., kaimo plėtros, ekosistemų išsaugojimo ir informuotumo apie aplinką didinimo.

Laikantis ES *Tarybos išvadų dėl diplomatijos vandens srityje*¹¹, vienas iš pagrindinių regiono prioritetų ir toliau bus **regioninės vandens, taikos ir gerovės darbotvarkės** skatinimas. ES ir toliau skatins abipusiškai priimtinus sprendimus, kuriais būtų gerinamas regioninis bendradarbiavimas teisingo tarpvalstybinių vandens išteklių valdymo srityje, tai derinant su atitinkamomis JT agentūromis

¹⁰ Pasirašyta 2015 m. gruodžio 12 d.

¹¹ Diplomacija vandens srityje. Tarybos išvados, 13991/18, 2018 m. lapkričio 19 d.

ir kitais partneriais. Ji skatins prisijungti prie Jungtinių Tautų Europos ekonomikos komisijos Vandenių konvencijos¹² ir ją įgyvendinti, ragins bendradarbiauti **Aralo jūros** baseino regione ir įgyvendinti **Susitarimą dėl Kaspijos jūros teisinio statuso**¹³.

ES ir toliau skatins bendradarbiavimą su regionu, be kita ko, rengdama ekspertus, siekdama skatinti **integruotą vandens išteklių valdymą**, sumažinti nuotekas, pagerinti vandens kokybę, modernizuoti infrastruktūrą ir skatinti modernias žemės ūkių drėkinimo sistemas.

Kadangi regionui gresia itin daug gamtinių ir žmogaus sukeltų pavojų, ES remia nacionalines ir regionines pastangas formuoti naujas politikos priemones ir rengti teisės aktus **nelaimių rizikos mažinimo** srityje. ES taip pat suteiks ekspertinių žinių civilinės saugos ir reagavimo į nelaimės srityje, kad būtų skatinamas labiau struktūrizuotas, regioninis požiūris į atsparumą ir pasirengimą.

ES toliau bendradarbiaus siekdama remti aplinkos atkūrimo priemones, kad aplinka būtų išvalyta nuo **nuodingųjų cheminių medžiagų ir radioaktyviųjų atliekų**, regione **likusių** dėl praeityje vykdytos urano gavybos.

ES naudosis savo finansinėmis priemonėmis, dotacijomis ir garantijomis, ypač tomis, kurias teikia *Europos investicijų bankas* (EIB), ir, bendradarbiaudama su *Europos rekonstrukcijos ir plėtros banku* (ERPB) ir kitais daugiašaliais plėtros bankais, **sutelks viešąjį ir visų pirma privatųjį kapitalą aplinkosaugos projektams ir aplinkos atžvilgiu tvariai ekonominei veiklai**. Patikimos reglamentavimo sistemos skatinimas turės didžiulę reikšmę siekiant pritraukti privačių investicijų.

Imantis konkrečių iniciatyvų šioje srityje, reikėtų, be kita ko:

- stiprinti tarpregioninius ir regiono vidaus bendradarbiavimo forumus ir mechanizmus aplinkos, vandens ir klimato kaitos srityje;
- išplėtoti keitimąsi patirtimi ir novatorišką finansavimą atsinaujinančiųjų išteklių energijai skatinti;
- skatinti mokslinį bendradarbiavimą ir mokslinius tyrimus vandentvarkos srityje, taip pat viešai prieinamus patikimus duomenis apie klimatą ir vandenį, galinčius turėti įtakos formuojant veiksmingą politiką;
- stiprinti bendradarbiavimą su Jungtinių Tautų regioniniu prevencinės diplomatijos centru Centrinei Azijai vandens ir saugumo tarpusavio sąsajų klausimais;
- skatinti tvarų gamtos išteklių ir ekosistemų valdymą ir Strateginio biologinės įvairovės išsaugojimo plano bei būsimos Biologinės įvairovės konvencijos po 2020 m. įgyvendinimą;
- skatinti keistis patirtimi ir bendradarbiauti žiedinės ekonomikos, ypač tvaraus atliekų tvarkymo sistemų ir kovos su oro tarša, srityje.

2. PARTNERYSTĖ SIEKiant GEROVĖS

Vis labiau strategine tampanti vieta Europos ir Azijos kryžkelėje, jauni gyventojai¹⁴, didelis raštingumas ir gausūs gamtos ištekliai teikia Vidurinei Azijai daug augimo ir vystymosi galimybių. Kartu regione vis labiau pripažįstama, kad reikia perimti naujus ekonominio vystymosi modelius ir diversifikuoti ekonomiką, kad ji atitiktų globalizacijos iššūkius ir galimybes. ES, bendradarbiaudama su Vidurinės Azijos šalimis, padės joms pasiekti ilgalaikių rezultatų, t. y. išplėtoti privačią rinką, pagerinti investicijų aplinką, paspartinti perėjimą prie žaliosios ir žiedinės ekonomikos, sumažinti

¹² Tarpvalstybinių vandentakių ir tarptautinių ežerų apsaugos ir naudojimo konvencija, pasirašyta 1992 m. kovo 17 d. Helsinkyje.

¹³ Pasirašyta 2018 m. rugpjūčio 12 d. Aktau.

¹⁴ Pusė regiono gyventojų yra jaunesni nei 20 metų, o Vidurinės Azijos šalių ekonomikai reikia kasmet įdarbinti milijoną naujų darbo rinkos dalyvių.

socialinę ir ekonominę nelygybę, investuoti į žmogiškąjį kapitalą ir skatinti deramą darbą visiems, išnaudoti regiono vidaus ir tarpregioninės plėtros potencialą ir skatinti tvarų sujungiamumą.

2.1. *Ekonominių reformų partnerystės įtvirtinimas*

ES yra labai suinteresuota remti Vidurinės Azijos šalių ekonomikos permainas, – ekonomika šiuo metu pernelyg daug priklauso nuo biržos prekių ar mažos pridėtinės vertės eksporto¹⁵, taip pat nuo migrantų perlaidų, – perėjimą prie diversifikuotos ir konkurencingos privačiuoju sektoriumi grindžiamos ekonomikos, galinčios kurti darbo vietas, integruotis į regionines ir pasaulines vertės grandines ir suteikti vienodas sąlygas bei galimybes visiems ūkinės veiklos vykdytojams.

ES sieks regione skatinti **tvaresnio ir labiau integracinio augimo modelius**. Ekonominė reforma ir modernizacija turėtų duoti naudos visai visuomenei ir padėti sumažinti nelygybę, regioninius skirtumus ir kaimo atskirtį nuo miesto. Siekiant šių tikslų, ES patirtis kaimo plėtros, regioninės politikos ir sanglaudos srityje bus itin aktuali.

Vienas iš ES dalyvavimo prioritetų bus **konkurencingo privačiojo sektoriaus**, visų pirma mažųjų ir vidutinių įmonių, plėtra, nes privatusis sektorius gali atlikti labai svarbų vaidmenį remiant ekonomikos augimą, moterų įgalėjimą, skatinant deramą darbą ir kovojant su skurdu. ES skatins kapitalo rinkų plėtrą ir daugiau galimybių gauti finansavimą mažosioms ir vidutinėms įmonėms, patikimas reglamentavimo sistemas ir fiskalinės politikos priemonės, taip pat veiksmingas kovos su korupcija priemonės. Privačiojo sektoriaus plėtra ir toliau bus vienas iš svarbiausių *ES investicinės priemonės Vidurinei Azijai* prioritetų.

Būdama vienas iš didžiausių privačių investicijų šaltinių visame pasaulyje, ES turi itin geras sąlygas intensyviau vykdyti strateginį dialogą su regiono vyriausybėmis ir verslo atstovais, taip pat su tarptautinėmis finansų įstaigomis, ir taip skatinti **patikimą, skaidrią, atvirą, nediskriminacinę ir prognozuojamą reglamentavimo ir politinę aplinką** Europos ekonominės veiklos vykdytojams, prekiaujantiems su Vidurine Azija ar joje investuojantiems.

Teikiant paramą privačiojo sektoriaus plėtrai ir investicijoms, pirmenybė turėtų būti teikiama augimą ir užimtumą kuriantiems sektoriams, kuriuose ES turi **ypatingų ekspertinių žinių ir lyginamųjų pranašumų**, pvz., žemės ūkio sektoriui ir žemės ūkio verslui, aplinkos ir vandens sektoriui, energetikai, transportui ir ekologiniam turizmui.

ES skatins **verslo subjektų tarpusavio dialogą ir bendradarbiavimą** su Vidurine Azija, taip pat ir tarp startuolių ir verslo inkubatorių. ES padės Vidurinės Azijos šalyse sukurti dvišalius ir regioninius forumus, tokius kaip *Europos prekybos rūmai*, skirtus verslo subjektų tarpusavio dialogui ir bendradarbiavimui. ES sieks įtraukti Vidurinės Azijos šalių darbdavių ir darbuotojų asociacijas į dialogą įvairiais klausimais nuo investicijų aplinkos iki švietimo, įsidarbinamumo (įskaitant moterų ir mergaičių įsidarbinamumą) ir darbo rinkos reformų.

Kadangi **aukštos kokybės statistinių duomenų** turėjimas yra būtina veiksmingų valstybės politikos priemonių kūrimo sąlyga, ES ir toliau prisidės prie Vidurinės Azijos šalių statistinių duomenų sistemų kūrimo.

Rengdama reguliarias dvišales konsultacijas su Vidurinės Azijos šalimis, ES stiprins mainus ir bendradarbiavimą makroekonominių reformų, **finansų, pinigų ir fiskalinės politikos priemonių ir**

¹⁵ Angliavandeniliai ir naudingosios iškasenos 2018 m. sudarė beveik 60 proc. viso regiono eksporto.

viešojo finansų valdymo srityse. ES skatins skolų valdymo strategijas ir šalių vidaus obligacijų rinkas, taip pat padės vykdyti pinigų politikos sistemų ir finansų sistemos priežiūros reformas.

Imantis konkrečių iniciatyvų šioje srityje, reikėtų, be kita ko:

- *skatinti gerinti verslo ir investicijų aplinką ir remti privačiojo sektoriaus, ypač mažųjų ir vidutinių įmonių, plėtrą – palaikyti ES ir Vidurinės Azijos verslo subjektų tarpusavio dialogą, bendradarbiavimą ir sektorių dialogą, taip pat teikti techninę paramą;*
- *skatinti porinius projektus, kad būtų dalijamasi praktine patirtimi ir būtų ugdomi Vidurinės Azijos administracijų gebėjimai svarbiausiais ekonominių reformų aspektais;*
- *dalytis praktine statistinių duomenų sistemų rengimo patirtimi.*

2.2. Palankesnių sąlygų prekybai ir investicijoms regione ir tarp regionų sudarymas

Reikia daugiau bendrų pastangų, kad būtų panaikinti struktūriniai suvaržymai, kurie vis dar riboja ES ir Vidurinės Azijos tarpusavio prekybos ir investicijų galimybes¹⁶, suteiktas postūmis regiono vidaus prekybai¹⁷ ir investicijoms ir užtikrinta gilesnė Vidurinės Azijos integracija į pasaulio ekonomiką.

ES ir toliau skatins ir rems visų Vidurinės Azijos valstybių **prisijungimą prie PPO**. PPO įsipareigojimų įgyvendinimas padės Vidurinės Azijos valstybėms atverti savo ekonomiką, sustiprinti savo tarptautinį konkurencingumą, integruotis į pasaulines vertės grandines ir dalyvauti formuojant pasaulinį ekonomikos valdymą. Siekiant sukurti vienodas sąlygas ir padidinti verslo pasitikėjimą šiame regione, reikės skatinti prisijungimą prie PPO *Sutarties dėl viešųjų pirkimų*.

Remdamasi savo patirtimi įgyvendinant regioninės integracijos mechanizmus, ES remia pastangas sudaryti geresnes sąlygas **tarpreregioninei prekybai ir investicijoms Vidurinėje Azijoje**, t. y., be kita ko, dalytis patirtimi ir geriausios praktikos pavyzdžiais, susijusiais su netarifinių prekybos kliūčių šalinimu ir reglamentavimo konvergencijos bei derinimo skatinimu, – įrodyta, kad būtini šių siekių pagrindai yra integracija į *Tarptautinę standartizacijos organizaciją* bei *Tarptautinės elektrotechnikos komisijos* prižiūrimą tarptautinę standartizacijos sistemą ir patikimą kokybės sistemą.

ES pagal tvirtesnius partnerystės ir bendradarbiavimo susitarimus ir techninio bendradarbiavimo programas skatins **konvergenciją arba suderinamumą su ES normomis ir tarptautiniais bei Europos techniniais standartais** ir sieks **pašalinti technines prekybos kliūtis**. Šios pastangos padės užsitikrinti abipusį patekimą į rinką ir sukurti galimybes Vidurinės Azijos ekonominės veiklos vykdytojams patekti į viso pasaulio rinką, nes ES normos ir standartai pripažįstami visame pasaulyje. Intensyviau plėtojamas dialogas dėl sanitarijos ir fitosanitarijos priemonių maisto saugos sistemoms stiprinti Vidurinės Azijos šalyse būtų naudingas vietos vartotojams ir įmonėms ir palengvintų prekybą su ES.

ES ir toliau bendradarbiaus su Vidurinės Azijos valstybėmis siekdama pagerinti **abipusį prekių ir paslaugų patekimą į rinką**. ES sustiprins pastangas padėti paramą gaunančioms Vidurinės Azijos šalims geriau išnaudoti **BLS** ir **BLS+** teikiamas vienašališkas lengvatines galimybes patekti į ES rinką – tai gali paskatinti eksportą ir ekonominę diversifikaciją, taip pat geresnius darbo standartus ir darbo sąlygas, ir tinkamai papildyti tvirtesnius partnerystės ir bendradarbiavimo susitarimus.

ES sustiprins bendradarbiavimą su Vidurine Azija siekdama skatinti laikytis **tarptautinių ES, Pasaulio muitinių organizacijos** ir PPO **muitinės standartų**, kad būtų greičiau supaprastintos ir

¹⁶ 2018 m. ES buvo viena iš penkių pagrindinių kiekvienos iš Vidurinės Azijos valstybių prekybos ir investicijų partnerių, tačiau prekyba su šiuo regionu vis dar sudarė mažiau negu vieną procentą visos ES prekybos.

¹⁷ Regiono vidaus prekyba 2018 m. sudarė 5 proc. visos regiono prekybos.

suderintos muitinės procedūros. ES stiprins bendradarbiavimą su minėtu regionu siekdama kovoti su neteisėta prekyba, pasienio ir mokesčiniu sukčiavimu, mokesčių vengimu ir intelektinės nuosavybės teisių pažeidimais. Ji skatins toliau keistis informacija siekiant stiprinti kovą su pinigų plovimu, korupcija ir terorizmo finansavimu.

Remdamasi savo patirtimi, ES ir toliau skatins Vidurinės Azijos šalis naudoti ir plėtoti **geografinės nuorodas**, galinčias joms padėti diversifikuoti savo žemės ūkio gamybą, kad ši teiktų daugiau pridėtinės vertės.

Imantis konkrečių iniciatyvų šioje srityje, reikėtų, be kita ko:

- intensyviai dalijimasi ES patirtimi ir geriausios praktikos pavyzdžiais, susijusiais su netarifinių prekybos kliūčių šalinimu ir reglamentavimo konvergencijos bei derinimo skatinimu;
- remti prisijungimą prie PPO ir prie Sutarties dėl viešųjų pirkimų, taip pat, be kita ko, teikiant techninę paramą;
- intensyviau plėtoti dialogą dėl sanitarijos ir fitosanitarijos priemonių maisto saugos sistemoms stiprinti;
- dalytis patirtimi standartizacijos ir kokybiškos infrastruktūros srityse, siekiant sudaryti sąlygas regiono vidaus prekybai ir prekybai su ES;
- skatinti muitinės procedūrų supaprastinimą ir suderinimą ir remti tarpvalstybinės e. prekybos plėtotę;
- sustiprinti techninį bendradarbiavimą, siekiant geriau išnaudoti BLS ir BLS+ teikiamą vienašališką lengvatinių patekimą į ES rinką;
- dalytis patirtimi geografinių nuorodų klausimais, siekiant padėti diversifikuoti žemės ūkio gamybą.

2.3. Tvaraus sujungiamumo skatinimas

Europos ir Azijos sujungiamumo plėtra gali būti itin naudinga Vidurinei Azijai – infrastruktūra būtų pagerinta, o ekonomika – diversifikuota ir integruota į regionines ir pasaulines vertės grandines. ES yra labai suinteresuota veikiančių prekybos koridorių tarp Europos ir Azijos sukūrimu, taip pat ji yra suinteresuota užtikrinti, kad sujungiamumas būtų plėtojamas tvariai, atvirai, įtraukiai ir remiantis taisyklėmis, kad būtų sukurta tinkama aplinka tvarioms investicijoms ir vienodos sąlygos verslui Vidurinėje Azijoje.

Vadovaudamasi savo *Strategija dėl glaudesnių Europos ir Azijos sąsajų*¹⁸ ir remdamasi esamu bendradarbiavimo pagrindu, ES, tam tikrais atvejais, kurs **tvaraus sujungiamumo partnerystes** su Vidurinės Azijos šalimis, – jos bus grindžiamos rinkos principais, skaidrumu ir tarptautiniais standartais. Bendradarbiavimas šioje srityje bus daugiausia orientuotas į **transporto, energetikos ir skaitmenines jungtis, taip pat žmonių tarpusavio ryšius**. Tai padės Vidurinės Azijos šalims gauti tvarios naudos, pranokstančios su jų, kaip tranzito šalių, padėtimi susijusius pranašumus, ir pasiekti darnaus vystymosi tikslus (DVT) bei klimato tikslus.

Europos privačios investicijos kartu su ES regioninio bendradarbiavimo programomis, nuo pat dešimtojo dešimtmečio pradžios padėjusiomis sujungti Europą su jos kaimyninėmis šalimis ir Vidurine Azija, lėmė tai, kad ES tapo viena iš pagrindinių Europos ir Azijos sujungiamumo skatinimo dalyvių. Atnaujintos tarptautinės pastangos šioje srityje, įskaitant *transeuropinių transporto tinklų*

¹⁸ Glaudesnės Europos ir Azijos sąsajos. ES strategijos sudedamosios dalys. Tarybos išvados, 13097/18, 2018 m. spalio 15 d.

(TEN-T) išplėtimą į ES kaimynines šalis, Kinijos *iniciatyvą „Juosta ir kelias“* ir kitas iniciatyvas, gali sukurti nemažai galimybių pagrindiniams Vidurinės Azijos poreikiams patenkinti.

ES ir Vidurinės Azijos šalys sustiprins bendradarbiavimą ir užtikrins transporto jungčių planavimo bei reikiamų reglamentavimo sistemų parengimo sąveiką, be kita ko, siekdamos gerai išplėtotą transeuropinį transporto tinklą sujungti su Vidurinės Azijos tinklais, be kita ko, per Pietų Kaukazą ir su kitais regiono tinklais¹⁹. Taip siekiama sukurti subalansuotas ir tvarias Rytų–Vakarų ir Šiaurės–Pietų sausumos transporto jungtis, visų pirma remiantis *Vidurinės Azijos regioninio ekonominio bendradarbiavimo* pagrindu atliktu darbu. Šiuo tikslu ES galėtų pasiūlyti techninę pagalbą ir prisidėti prie tvarios infrastruktūros plėtros, kad padėtų savo partnerėms planuoti transporto sistemas ir užtikrinti jų sujungimą. ES padės sumažinti sausumos transporto priklausomybę nuo iškastinio kuro, skatindama **elektromobilumą** keliuose ir geležinkeliose, ir atkreips deramą dėmesį į **oro transporto ir civilinės aviacijos** vystymąsi, apimančią saugumo klausimus.

Tolesnis ES ir Vidurinės Azijos bendradarbiavimas **sienu valdymo** klausimais, įskaitant tvirtesnį bendradarbiavimą modernaus integruoto sienų valdymo klausimais ir **tarpusavyje suderinamų muitinių tranzito sistemų** skatinimą, padės kurti transporto jungtis.

ES ir toliau daug dėmesio skirs tam, kad būtų stiprinamas Vidurinės Azijos vaidmuo padedant didinti **ES energijos tiekimo saugumą ir tiekėjų, šaltinių bei maršrutų diversifikaciją**, taip pat įvertins galimybę nutiesti *Kaspijos jūros dujotiekį*. ES, bendradarbiaudama su Vidurine Azija, skatins reglamentavimo sistemas, technologijas ir įgūdžius, reikalingus išlaidoms sumažinti, atsinaujinantiesiems energijos ištekliais ir energiją taupančioms technologijoms išplėtoti, taip pat investicijoms sutelkti, derinant dotacijas ir paskolas ir taikant kitas finansines paskatas. ES padės modernizuoti elektros energijos paskirstymą naudojant pažangius ir atsparius decentralizuotus tinklus ir **nutiesti jungtis tarp šalių** – taip bus skatinama regioninė ir tarpregioninė prekyba elektros energija.

ES ir Vidurinė Azija stiprins bendradarbiavimą **skaitmeninės ekonomikos** srityje, didelį dėmesį skirdamos galimybių naudotis nebrangiu, atviru ir saugiu plačiajuosčiu ryšiu ir skaitmeninės infrastruktūros skatinimui, įskaitant sprendimus imtis reikiamų reglamentavimo reformų; remti didelio pajėgumo mokslinių tyrimų ir švietimo tinklų kūrimą ir išlaikymą; skatinti skaitmeninį raštingumą ir įgūdžius; skatinti skaitmeninį verslumą ir darbo vietų kūrimą; plėtoti tokias sritis kaip e. valdžia ir e. švietimas. Kadangi skaitmeninimas yra kompleksinio pobūdžio, jis bus vienas iš pagrindinių ES bendradarbiavimo su Vidurine Azija aspektų tokiose srityse kaip integruotas sienų valdymas, viešojo administravimo reforma, prekyba, transportas, energetikos infrastruktūra, taip pat parama mažosioms ir vidutinėms įmonėms (MVI). ES aktyviau dalyosis patirtimi atitinkamuose forumuose dėl interneto laisvės ir kovos su dezinformacija.

Bendradarbiavimas naudojant **GALILEO** palydovinio padėties nustatymo navigacijos ir laiko nustatymo paslaugas galėtų padėti įgyvendinti transporto jungtis ir juo remiantis galėtų būti kuriamos energetikos ir telekomunikacijų tinklų taikomosios programos.

ES, artimai bendradarbiaudama su **trečiosiomis šalimis, regioninėmis organizacijomis ir tarptautinėmis finansų įstaigomis**, skatins tvarumą ir vienodas sąlygas sujungiamumo srityje ir taip sieks bendrą Vidurinės Azijos ir ES interesų. ES sieks sukurti sąveiką su kitais svarbiausiais partneriais, dalyvaujančiais skatinant Europos ir Azijos sujungiamumą, taip pat dalyvaujančiais Azijos

¹⁹ Su Vidurio Azijos šalimis bus konsultuojamasi rengiant bendrą tyrimą dėl Europos ir Kinijos visapusių tvaraus geležinkelio transporto koridorių, kaip nustatyta ES ir Kinijos jungčių platformoje.

ir Europos susitikime (ASEM procese). ES įsipareigojimas remti tvaraus sujungiamumo projektus turėtų padėti pagerinti bendrą kitų regiono dalyvių investicinių projektų kokybę.

ES naudosis savo finansinėmis priemonėmis, dotacijomis, garantijomis ir EIB paskolomis, taip pat bendradarbiaus su tarptautinėmis finansų įstaigomis ir daugiašaliais plėtros bankais, kad Vidurinėje Azijoje vykdomiems tvaraus sujungiamumo projektams **sutelktų viešąjį ir, svarbiausia, privatųjį kapitalą.**

Imantis konkrečių iniciatyvų šioje srityje, reikėtų, be kita ko:

- stiprinti dvišalį ir tarpregioninį bendradarbiavimą, siekiant užtikrinti veiksmingą tvarų sujungiamumą;
- prisidėti prie ES ir Vidurinės Azijos transporto koridorių plėtros, remiantis išplėtais transeuropiniais transporto tinklais;
- intensyviau vykdyti dvišalius dialogus pagal galiojančius susitarimo memorandumus dėl bendradarbiavimo energetikos srityje ir prireikus surengti ad hoc regionines konferencijas energetikos klausimais;
- naudotis naujoviškomis finansavimo priemonėmis bei dotacijų ir paskolų derinimu, siekiant dar labiau skatinti žaliąsias investicijas, ypač atsinaujinančiųjų išteklių energijos ir energijos vartojimo efektyvumo srityse;
- naudotis ES priemonėmis (pvz., dotacijomis, dotacijų ir paskolų derinimu ir garantijomis) ir intensyviau vykdyti konsultacijas su tarptautinėmis finansų organizacijomis ir kitais svarbiais subjektais tvaraus sujungiamumo projektams remti.

2.4. Investicijos į jaunimą, švietimą, inovacijas ir kultūrą

Ilgūdžių ugdymas bus itin svarbus Vidurinės Azijos konkurencingumo ir socialinės sanglaudos aspektas. Kokybiško švietimo, įsidarbinamumo ir deramo darbo galimybių Vidurinės Azijos jauniems gyventojams ir moterims skatinimas turėtų padėti regionui patenkinti greitai kintančių technologijų keliamus reikalavimus ir suteikti kvalifikuotą darbo jėgą, reikalingą siekiant vykdyti ekonominę diversifikaciją ir pritraukti užsienio investuotojų. Kokybiško išsilavinimo ir darbo vietų užtikrinimas, taip pat kaimo vietovėse, taip pat mergaitėms ir moterims, ir toliau bus viena iš svarbiausių sąlygų siekiant užkirsti kelią kvalifikuotos darbo jėgos emigracijai, taip pat radikalizacijai bei smurtiniam ekstremizmui.

ES remia tarpregioninį ir regiono vidaus bendradarbiavimą, kad būtų ugdomi gebėjimai ir gerinama **švietimo, aukštojo mokslo, profesinio rengimo ir mokymo kokybė**. ES skatins švietimo sistemų ir darbo rinkos, taip pat skaitmeninio švietimo sąveiką.

ES, naudodamasi programa „Erasmus+“, gali padėti Vidurinės Azijos universitetams modernizuotis ir įvykdyti **Bolonijos proceso** tikslus **aukštojo mokslo** klausimais ir **Turino principus profesinio rengimo ir mokymo** klausimais. ES turėtų siekti Vidurinės Azijos universitetuose išplėtoti **Europos studijas**. ES valstybių narių universitetai turėtų būti skatinami kurti daugiau **partnerysčių** su Vidurinės Azijos universitetais ir **padalinių** juose, taip pat plėtoti **kalbų mokymą** regione.

ES išnagrinės galimybę, vadovaujantis *Europos aukštojo mokslo erdvės* pavyzdžiu, padėti Vidurinei Azijai sukurti **regioninę aukštojo mokslo erdvę**. Taip regiono šalims būtų sudarytos sąlygos modernizuoti savo aukštojo mokslo sistemas, suderinti jas tarpusavyje ir kartu stiprinti kokybės užtikrinimo ir pripažinimo mechanizmus.

ES, bendradarbiaudama su *Europos mokymo fondu* (ETF), stiprins bendradarbiavimą **profesinio rengimo ir mokymo** klausimais ir taip skatins jaunimo ir suaugusiųjų įsidarbinamumą atsižvelgiant į

mokymosi visą gyvenimą perspektyvą, kad būtų reaguojama į permainas patiriančios Vidurinės Azijos ekonomikos ir regione veikiančių Europos investuotojų poreikius.

ES bendradarbiavimas su Vidurine Azija **mokslinių tyrimų ir inovacijų** srityje gali padėti veiksmingiau kovoti su regiono problemomis ir stiprinti žmonių tarpusavio ryšius. Dalijimasis praktine patirtimi ir novatoriškomis technologijomis, siekiant spręsti klimato, vandens ir aplinkos problemas ir užtikrinti apsirūpinimo maistu saugumą bei švarios ir atsinaujinančiųjų išteklių energijos tiekimą, padėtų skatinti regioninį bendradarbiavimą, nes politikos formavimas būtų grindžiamas tvirtais, patikimais ir prieinamais įrodymais. Taip pat būtų abipusiškai naudinga stiprinti mokslininkų bendradarbiavimą žemės ūkio, sveikatos, ekologiško transporto ir tvarios miestų plėtros klausimais. ES ir Vidurinės Azijos universitetai ir mokslinių tyrimų organizacijos turėtų toliau skatinti mokslininkų judumą ir darbuotojų mainus, taip pat įgyvendindami *programą „Marie Skłodowskos-Curie veiksmai“*.

Laikydamosi *Kultūros Europos Sąjungos išorės santykių srityje strategijos*²⁰ ir remdamasi Vidurinės Azijos „Šilko kelio“ koridoriaus kultūros paveldu, ES plėtos **kultūrinį bendradarbiavimą** su regionu, kad būtų galima skatinti partnerystę, bendrą kino filmų gamybą ir mainus kultūros ir kūrybos pramonės, kultūrų dialogo ir kultūros paveldo išsaugojimo srityse. ES tuo tikslu imsis aktyviau bendradarbiauti su *Jungtinių Tautų švietimo, mokslo ir kultūros organizacija* ir svarbiausiomis Europos kultūros institucijomis. ES skatins menininkų ir kultūros darbuotojų judumą rengdama mainus, mokymą ir aprūpindama apgyvendinimu; taip pat būtų galima skatinti ir judumą bei mainus sporto srityje.

ES remis Vidurinės Azijos tyrimus ir ES bei Vidurinės Azijos santykių tyrimus ir skatins suteikti daugiau ES ir Vidurinės Azijos **mokslininkų ir idėjų kalvių** sąveikos galimybių.

Imantis konkrečių iniciatyvų šioje srityje, reikėtų, be kita ko:

- padidinti pagal programas „Horizontas“, „Erasmus+“ ir „Marie Skłodowskos-Curie veiksmai“ paramą gaunančių Vidurinės Azijos subjektų skaičių ir diversifikuoti jų profilius;
- stiprinti tarpregininį ir regiono vidaus mokslininkų tyrėjų ir inovacijų kūrėjų bendradarbiavimą vandens, maisto ir aplinkos srityse;
- skatinti regiono vidaus ir tarptautinių studentų, darbuotojų, mokslininkų, besimokančiųjų bei profesinio rengimo ir mokymo srityje dirbančių dėstytojų judumą;
- padėti Vidurinei Azijai vadovaujantis Europos aukštojo mokslo erdvės pavyzdžiu parengti regioninio bendradarbiavimo schemą;
- plėtoti dialogą ir skatinti keistis geriausia jaunimo įsidarbinamumo, moterų įgalėjimo ir užimtumo politikos priemonių taikymo patirtimi;
- skatinti tvirtesnę ES, Vidurinės Azijos valdžios institucijų, verslo organizacijų ir socialinių partnerių dialogą gebėjimų trūkumo ir darbo rinkos modernizavimo klausimais.

3. GLAUDESNIS DARBAS DRAUGE

ES sieks skatinti suderintą požiūrį į Vidurinę Aziją, užtikrindama, kad sektorinės politikos priemonėmis būtų padedama spręsti vis labiau tarpusavyje susijusias problemas. Naująją ES strategiją turėtų kartu įgyvendinti ES institucijos ir valstybės narės; taip pat turėtų būti sukurta geresnė jų atitinkamų pranašumų ir išteklių sąveika.

²⁰ Bendras komunikatas Europos Parlamentui ir Tarybai „ES tarptautinių kultūrinių ryšių strategijos kūrimas“, JOIN(2016) 29 final, 2016 m. birželio 8 d.

3.1. *Partnerystės struktūros stiprinimas ir pilietinės visuomenės bei parlamentų įtraukimas*

Dabartinę institucinę tarpregioninio dialogo struktūrą sudaro metinis **ES ir Vidurinės Azijos užsienio reikalų ministrų susitikimas** su ES atstovaujančia Sąjungos vyriausiąja įgaliotine užsienio reikalams ir saugumo politikai ir Komisijos pirmininko pavaduotoja, taip pat viceministrų lygmeniu rengiamas metinis **ES ir Vidurinės Azijos aukšto lygio dialogo politikos ir saugumo klausimais**.

Sąjungos vyriausioji įgaliotinė užsienio reikalams ir saugumo politikai ir Komisijos pirmininko pavaduotoja ir Vidurinės Azijos užsienio reikalų ministrai taip pat turėtų prirėkus neoficialiai susitikti metinių *Jungtinių Tautų Generalinės Asamblėjos* (JT GA) posėdžių užkulisiuose, ESBO Ministrų Tarybos posėdžiuose ir kituose tarptautiniuose susitikimuose ir konferencijose.

Siekiant tai papildyti, būtų galima apsvarstyti galimybę surengti *ad hoc* ES ir Vidurinės Azijos **vyresniųjų pareigūnų susitikimus**.

Sudarius tvirtesnius partnerystės ir bendradarbiavimo susitarimus ir jiems įsigaliojus bus sustiprinta **dvišalių santykių** su Vidurinės Azijos šalimis **institucinė sistema**, vyks nuolatiniai dialogai žmogaus teisių klausimais, papildantys reguliarius susitikimus ministrų ir vyresniųjų pareigūnų lygmenimis.

Kadangi ES ir Vidurinė Azija yra vienodai įsipareigojusios laikytis tarptautinės teisės ir taisyklėmis grindžiamos pasaulinės tvarkos, kurios pagrindą sudaro Jungtinės Tautos, ES **stiprins bendradarbiavimą daugiašaliuose ir regioniniuose forumuose**.

Atsižvelgiant į tai, kad Europos Parlamentas atliko konstruktyvų vaidmenį plėtojant bendrą ES ir Vidurinės Azijos partnerystės darbotvarkę, turėtų būti skatinamas tolesnis **tarpparlamentinis dialogas**, apimantis ir reguliarius vizitus. ES sieks rengti daugiau **aukšto lygio vizitų į šį regioną**.

ES taip pat intensyviau stengsis skatinti glaudesnę bendravimą su **pilietine visuomene, idėjų kalvėmis, vietos valdžia, verslo sektoriumi, socialiniais partneriais, kultūros organizacijomis, akademine bendruomene ir jaunimu**. Konsultacijos su pilietine visuomene bus svarbus ES vystomojo bendradarbiavimo programavimo aspektas – šiuo bendradarbiavimu bus siekiama sustiprinti pilietinės visuomenės gebėjimą skatinti valdžios atskaitomybę ir skaidrumą.

Metinį ES ir Vidurinės Azijos ministrų susitikimą būtų galima papildyti neoficialiais **ES ir Vidurinės Azijos forumo** susitikimais, į kuriuos atvyktų pilietinės visuomenės, akademinės bendruomenės ir idėjų kalvių atstovai, taip pat ES ir Vidurinės Azijos pareigūnai. Šiais susitikimais pilietinei visuomenei būtų sudarytos sąlygos prisidėti prie ES ir Vidurinės Azijos partnerystės vystymo ir padidinti jos matomumą.

ES intensyviau vykdys konsultacijas dėl Vidurinės Azijos reikalų su **panašiai mąstančiais ir kitais svarbiais partneriais**, kad būtų galima išsiugdyti tarpusavio supratimą ir išplėtoti bendradarbiavimą artimų interesų srityse.

Imantis konkrečių iniciatyvų šioje srityje, reikėtų, be kita ko:

- tarp reguliarių ES ir Vidurinės Azijos aukšto lygio dialogo politikos ir saugumo klausimais susitikimų ir ministrų susitikimų rengti *ad hoc* vyresniųjų pareigūnų susitikimus;
- rengti neoficialias ministrų konsultacijas JT GA užkulisiuose ir pasiekti bendrą sutarimą bei suartinti pozicijas JT ir kituose daugiašaliuose forumuose;
- atitinkamai intensyviau vykdyti konsultacijas dėl Vidurinės Azijos reikalų su trečiųjų šalių partneriais;
- dar labiau įtraukti pilietinę visuomenę į ES ir Vidurinės Azijos partnerystės raidą, t. y., be kita ko, įsteigti neoficialų ES ir Vidurinės Azijos forumą;

➤ *skatinti dažnesnius tarpparlamentinius ryšius ir vizitus.*

3.2. Bendradarbiavimas siekiant didelio poveikio

Praėjusį dešimtmetį ES ir jos valstybės narės buvo vienos iš pagrindinių Vidurinės Azijos vystomojo bendradarbiavimo partnerių²¹. ES ir toliau naudosis turimomis finansinėmis priemonėmis siekdama remti šį regioną, padėti įveikti problemas ir kuo labiau išnaudoti ES ir Vidurinės Azijos partnerystės galimybes. ES bendradarbiavimas su regionu ateinančius keletą metų bus grindžiamas **naująja ES Vidurinės Azijos strategija**. Pagal *Jungtinių Tautų Darnaus vystymosi darbotvarkę iki 2030 m.* patvirtinti susitikimų įsipareigojimai bus vienas iš svarbiausių bendros ES veiklos elementų. **Dialogas su pilietine visuomene ir vietos valdžios institucijomis** taip pat padės apibrėžti ES prioritetus, susijusius su Vidurine Azija. Teks užtikrinti **geresnę sąveiką su valstybių narių regionų, įskaitant vystomąjį bendradarbiavimą, politikos priemonėmis**.

Vien vystomuoju bendradarbiavimu pasiekti DVT nepavyks, – jį reikės pasitelkti kaip **katalizatorių privačiam kapitalui pritraukti siekiant užtikrinti ekonomikos augimą**. ES minėtame regione turėtų kuo geriau pasinaudoti savo platesniu paramos vystymuisi priemonių rinkiniu, apimančiu **novatoriškus bendradarbiavimo būdus**, pvz., porinius projektus, ir skirti didesnę dėmesį investicijoms. Sudarius **tvirtesnius partnerystės ir bendradarbiavimo susitarimus** bus galima vykdyti intensyvesnį dialogą su Vidurinės Azijos šalimis daugelyje įvairių sektorių politikos klausimais ir padėti siekti DVT.

Bendradarbiavimas su **tarptautinėmis finansų įstaigomis** ir toliau atliks svarbų vaidmenį telkiant viešąjį ir privatųjį finansavimą tvariam Vidurinės Azijos vystymuisi.

Imantis konkrečių iniciatyvų šioje srityje, reikėtų, be kita ko:

- *rengti ES ir Vidurinės Azijos dialogus konkrečiuose sektoriuose ir remti šiuos dialogus vykdant porinius projektus;*
- *atitinkamai atvejais intensyviau vykdyti bendradarbiavimą su tarptautinėmis finansų įstaigomis.*

3.3. Partnerystės matomumo didinimas

Siekdamos padidinti ES matomumą Vidurinėje Azijoje, ES ir jos valstybės narės turi parengti dinamiškesnę ir tikslingesnę ryšių strategiją, pristatydamos savo įsitraukimo į bendrą veiklą loginį pagrindą ir pabrėždamos galimybes, kurias ES ir Vidurinės Azijos partnerystė gali suteikti regionui ir jo piliečiams. Tuo tikslu visų pirma reikės skleisti bendrą žinią ir nustatyti komunikacijos galimybes, įskaitant socialinės žiniasklaidos ir kitų naujų ryšių technologijų galimybes, taip siekiant pritraukti regiono jaunimo, socialinėje žiniasklaidoje ir kitur veikiančių nuomonės formuotojų, pilietinės visuomenės, akademinės bendruomenės ir apskritai žiniasklaidos dėmesį.

Imantis konkrečių iniciatyvų šioje srityje, reikėtų, be kita ko:

- *plėtoti sistemingesnę bendros žinios sklaidą ir skatinti naudoti internetinius portalus ir socialinę žiniasklaidą siekiant pabrėžti konkrečių ES dalyvavimo bendroje regiono veikloje naudą.*

²¹ ES pagal 2014–2020 m. biudžeto ciklą vystomajam bendradarbiavimui su Vidurine Azija skyrė 1,1 mlrd. EUR.

Taryba ir Europos Parlamentas raginami patvirtinti šiame bendrame komunikate išdėstyta požiūrį ir veiksmus.